

Resilience op het gebied van water en nul netto-artificiële verandering

Palais des Congrès, Liège

Dinsdag 3 februari 2026

Strategie voor overstromingspreventie op het grondgebied van Valenciennes Métropole

ESPON

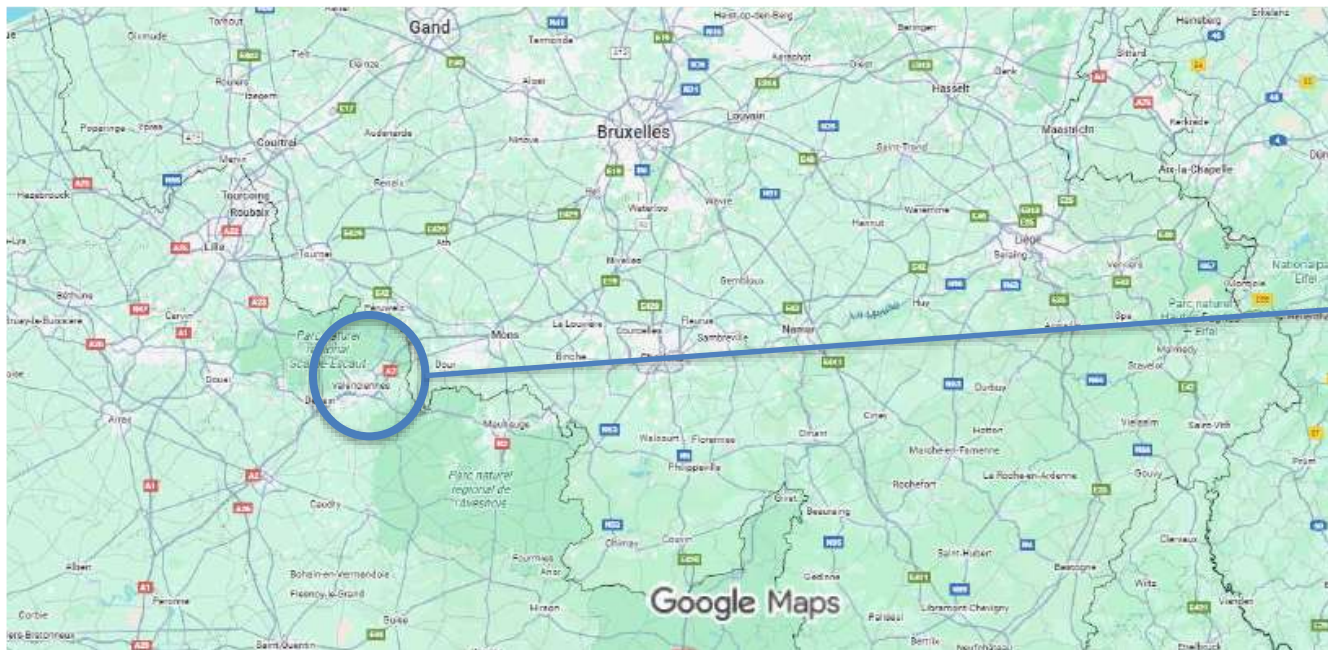

Co-funded by
the European Union
Innogy

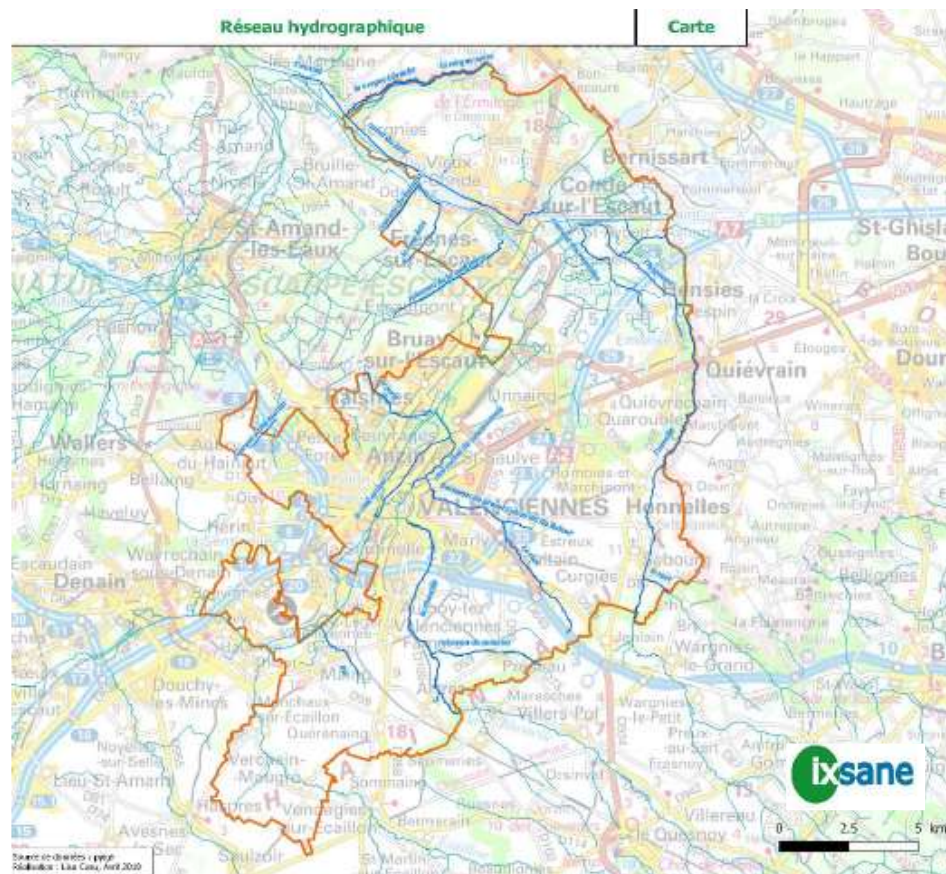
La CAVM : Gemeentegemeenschap Valenciennes Métropole

- 35 gemeenten
  - waaronder 23 landelijke of voorstedelijke gemeenten met minder dan 5000 inwoners
- 194.000 inwoners

La CAVM : Gemeentegemeenschap Valenciennes Métropole

- Gebied van 263 km² doorkruist door 25 waterlopen (100 km)
- + het Schelde-kanaal
- Enkele bevoegdheden van de CAVM:
  - Economische ontwikkeling
  - Ruimtelijke ordening
  - **GEMAPI**
  - Sociale cohesie
  - Huisvesting
  - Stedelijke vernieuwing
  - Sinds 1 januari 2022:
    - Sanering
    - GEPU (stedelijk regenwater)
    - Drinkwater

GEMAPI: wat is dat?

- **Beheer van aquatische milieus en preventie van overstromingen**
- **Nieuwe verplichte bevoegdheid sinds 1 januari 2018**
- **PI: Bescherming tegen overstromingsrisico's** als gevolg van de toenemende verharding en kunstmatige verandering van bodems en landschappen en in de context van klimaatverandering.
  - Zowel veiligheids- als sociaaleconomische **uitdagingen**.
  - **Vermindering van dit risico** in de ruimte (bewoond en bebouwd) en in de tijd.
  - Gebieden **verantwoordelijker en autonomer** maken om beter bestand te zijn tegen cycli van overstromingen/droogte.
    - Zowel ruimtelijke ordening en stedenbouwkundige documenten (beperking van verharding, inrichting van overstromingsgebieden...)
    - als het beheer van beschermingswerken.
- **GEMA: Behoud van de waterkwaliteit en aquatische ecosystemen**, en daarnaast het behoud van alle diensten die deze ecosystemen leveren aan het milieu en de mens (biodiversiteit, recreatie, landschap, enz., waaronder het reguleren van overstromingen stroomopwaarts van kwetsbare gebieden).
  - Herstel, bescherming en beheer van wetlands, aquatische milieus en waterlopen,
  - ten behoeve van de goede ecologische toestand van de milieus zoals vereist door de Kaderrichtlijn Water
    - De Rhônele tegen 2027
  - En een betere ecologische veerkracht van de natuurlijke milieus in elk stroomgebied

GEMAPI: de CAVM is niet de enige speler

- Territoriale solidariteit rond het thema gedeeld waterbeheer is een van de uitdagingen van deze wet
- **De politiebevoegdheden van de burgemeester** blijven ongewijzigd.
- **De rechten en plichten van particuliere en openbare eigenaren van grond langs waterlopen** blijven ongewijzigd (met name wat betreft het reguliere onderhoud van waterlopen):
  - Het regelmatige onderhoud valt onder de verantwoordelijkheid van de eigenaren (milieuwetgeving).
  - Gids opgesteld door de DDTM van Nord
- **De staat** (via de DDTM en DREAL) **blijft**:
  - Kaarten van overstromingsgebieden opstellen,
  - Zorgen voor voorspellingen en waarschuwingen bij hoogwater, VIGICRUE
  - Risicopreventieplannen opstellen,
  - Toezicht houden op de toepassing van de geldende regelgeving inzake de veiligheid van waterbouwkundige werken,
  - Toezicht houden op de waterpolitie,
  - In crisissituaties ondersteuning bieden aan gemeenten die over onvoldoende middelen beschikken.

- DDTM: Direction Départementale des Territoires et de la Mer (Departementale Directie voor Territoria en Zee)
- DREAL: Direction Régionale de l'Environnement, de l'Aménagement et du Logement (Regionale Directie Milieu, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting)

OVERSTROMING: een bekend fenomeen op ons grondgebied

➤ Er hebben zich al verschillende rampen voorgedaan op ons grondgebied als gevolg van:

- Overstroming van rivieren
  - Rhônelle in 1980, 1993, 2002, 2012
  - Hogneau in 1993, 1999 en 2002
  - Ecaillon in 1999 en 2002
- Een dijkdoorbraak:
  - Hogneau in februari 1993 en 2002
- Modderstromen:
  - Estreux op 7 juni 2007
  - Maing op 27 juli 2012
  - Sebourg op 6 juni 2018

Rupture digue en rive droite de l'Hogneau (2002)

Débordement de la Rhônelle à Aulnoy, le 13 février 2002.
Source DREAL

➤ Het risico op **OVERSTROMINGEN** wordt erkend in drie preventieplannen voor overstromingsrisico's (22 gemeenten):

- L'Aunelle-Hogneau, goedgekeurd op 18 juli 2016 (overstroming) - 7 gemeenten
  - L'Ecaillon, goedgekeurd op 7 september 2017 (overstroming) - 2 gemeenten
  - La Rhônelle, goedgekeurd op 24 mei 2022 (overstroming en afvloeiing) - 14 gemeenten
- De PPRI's leggen stedenbouwkundige regels op

Coulées de boues à Estreux le 07 juin 2007,
63 mm en 1 heure

Bestaande maatregelen en erfgoed

PI

- **Uitvoering van maatregelen ter bestrijding van overstromingen door overstrooming van waterlopen:**
  - 3 bestaande overstroomingsgebieden:
    - 1 in Famars aan de Rhône (2009);
    - 2 in Crespin aan de Aunelle en de Hogneau (2006);
  - Beheer van 4 km dijk aan de rechteroever van de Hogneau (dijkenstelsel)
- **Uitvoering van werken ter bestrijding van overstromingen door afvloeiing:**
  - 120 waterbouwkundige constructies: heggen, vlechtwerken, grasstroken;
  - 50 structurerende waterbouwkundige werken: sloten, bassins, dijken in open velden met opslaggebieden.

- **Beheer van ijssdammen**

GEMA

- **Beheerplan voor waterlopen:**
  - 25 waterlopen;
  - 103 km waterlopen die onder het herstel- en onderhoudsplan vallen;
    - Hiërarchisering van waterlopen en acties.
- **250 ha wetlands/natuurgebieden**

GEMAPI: acties op het stroomgebied van de Rhônelle

- **Oprichting van de ZEC des Floralies in Marly sur la Rhônelle**
  - Aanvullend werk aan de ZEC van Famars
  - Dit past in het project van het stedelijk natuurpark van de Rhônelle, dat wordt gedragen door de stad Marly: integratie in het landschap
- **Oprichting van de ZEC van Grand Cavin in Marly**
  - Streven naar een goede integratie in het landschap, aangezien deze zichtbaar is vanaf de RD75
- **Herinrichting van de ZEC van Famars aan de Rhônelle:**
  - Werk in verband met de ZEC van Marly (Floralies)
  - Verhoging van de opslagcapaciteit van 90.000 tot 330.000 m³ .
- **Start van een nieuwe studie in 2026:**
  - Oude studie uit 2013
  - **Ambitieuzer** met het oog op de klimaatverandering:
  - **Herziening/aanvulling** van de inrichting:
    - Mega-ZEC of talrijke kleine ZEC's langs de waterloop?
    - Natuurlijke overstromingsgebieden?
    - Regeneratieve hydrologie, Keyline Design®

Source BIEF

Source VALETUDES

GEMAPI: de nieuwe acties

➤ Sector van het Jard-kanaal

- Start van een hydro-ecologisch onderzoek langs het Jard-kanaal
  - Bekend overstromingsrisico
  - Weinig bekend over de werking
- Hieruit zullen **acties/werkzaamheden** voortvloeien

➤ Overwegingen over de aanleg van een ZEC in Quiévrechain aan de Aunelle

- Eerdere studie (2009)
- Overleg met de gemeente over het Parc de l'Aunelle met het idee om **dit gebied te renatureren**:
  - Aanleg/herinrichting tot een wetland?
  - Mogelijke overstromingsgevoeligheid (mogelijke overstroming van de Aunelle aanmoedigen) volgens het principe van een op de natuur gebaseerde oplossing?

➤ Herinrichting van de 2 ZECS van Crespin aan de Hogneau

- Weinig efficiënte constructies
- Noodzakelijke aanpassingen:
  - Met het idee om over te stappen van kunstmatige bouwwerken naar natuurlijke overstromingsgebieden:
    - Oplossingen op basis van de natuur
    - Geen menselijke tussenkomst meer nodig (sluizen/bewaking)
  - Locaties die beter zullen worden benut en gebruikt

GEMAPI: nieuwe acties

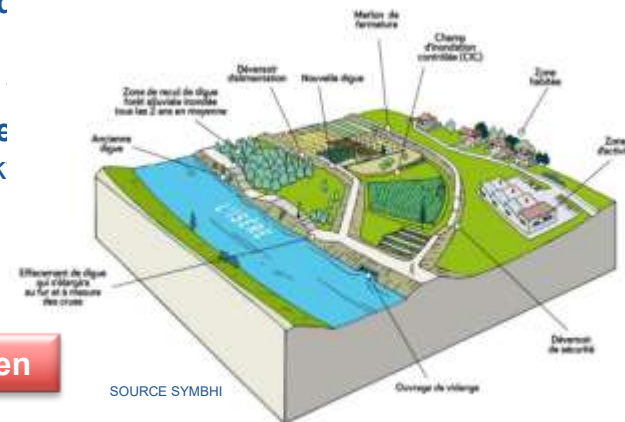
- **Dijkensysteem van de Hogneau**
  - Het dossier met de regelgeving voor de regularisatie zal in 2026 worden ingediend
  - Bescherming **tegen twintigjarige overstromingen**
  - Noodzaak van verstevigingswerkzaamheden
- Beschermingssysteem dat **zijn grenzen bereikt**:
  - Reëel risico dat het water over de dijk stroomt
  - Geen veiligheidsvoorziening om elk risico op dijkdoorbraak te voorkomen

09 janvier 2022

- **Er moet anders worden nagedacht over het beschermingssysteem langs de Hogneau**

- Noodzaak om **samen** met de landbouwsector en de gemeenten **na te denken** over de mogelijkheid van een **gedeeltelijke en weloverwogen** overstroming van de landbouwvlakte op vooraf aangewezen geschikte plaatsen:
  - Aanleg van veiligheidswerken (zoals een overlaat)
  - **Werking in vakken** van de landbouwvlakte: dijk + meerdere wallen

SOURCE SYMBH

Het is niet de bedoeling om elk jaar de hele landbouwvlakte onder water te zetten

Ondergrondse rivieren

- Er zijn talrijke ondergrondse bouwwerken op ons grondgebied die overeenkomen met rivieren, oude dode rivierarmen of industriële bouwwerken...:
  - Met name onder Valenciennes (Rhônelle, Grand Bruille, oude Schelde, Sainte Catherine...), Condé-sur-l'Escaut, Préseau (Saméon), Marly (Gd Cavin), Saint-Saulve (Gd Cavin), Bruay-sur-l'Escaut (Jard), Artres (Caillou)...
- Aanwezigheid van bouwwerken: sluisen (sluis van Dodenne), drempels...

- Door gebrek aan onderhoud, ondergrondse rivieren = verstoppingen

➤ Vragen over:

- Het **beheer van de sluis van Dodenne** en de roosterreiniger
  - Moderniseringswerkzaamheden, automatisering
- Het **beheer van ondergrondse rivieren** om ze te herstellen:
  - Nauwkeurige cartografie
  - Geschiedenis
  - Herstel van de afvoer
  - De structuur herstellen

DIAG gelanceerd in de loop van 2025

Het erfgoed
Bijna 10 km aan ondergronds erfgoed

GEMAPI: nieuwe acties

- **Ons waarschuwingssysteem verbeteren**
- Het huidige waarschuwingssysteem is voor verbetering vatbaar
  - Waarschuwing (telefoontje) aan de gemeenten in geval van overstroming
- **Installatie van nieuwe sensoren** op onze waterlopen, ook stroomopwaarts van ons grondgebied (zie België) met integratie in een telebeheersysteem
- Ontwikkeling van een IT-tool die de **telebeheersgegevens** van de sensoren verzamelt:
  - Definitie van drempelwaarden
  - Verzending **van waarschuwingen** (e-mail of sms) naar verschillende actoren, afhankelijk van het drempelniveau
- Start van een raadpleging om begeleiding te krijgen van een AMO

Source FR-Alert

GEMAPI: nieuwe acties

- **Opstellen van het intercommunale beschermingsplan (PiCS) ter ondersteuning van de gemeentelijke plannen**
  - Ingevoerd bij wet nr. 2021-1520 van 25 november 2021, de zogenaamde MATRAS-wet, en nader uitgewerkt bij decreet nr. 2022-907 van 20 juni 2022.
- Artikel L.731-4 van de Code de la sécurité intérieure (wetboek voor binnenlandse veiligheid) maakt **de opstelling** ervan **verplicht** "wanneer ten minste één van de aangesloten gemeenten verplicht is een gemeentelijk rampenplan op te stellen".
- Onder de verantwoordelijkheid van de voorzitter van de CAVM organiseert het PICS de solidariteit en bereidt het de **intercommunale respons** voor **ten behoeve van de aangesloten gemeenten** in crisissituaties. Het voorziet met name in:
  - De mobilisatie en inzet van **intercommunale capaciteiten** ten behoeve van de gemeenten,
  - Het **bundelen** van gemeentelijke capaciteiten,
  - De continuïteit en het herstel van de bevoegdheden of belangen van de gemeenschap.
- **Raadpleging aan de gang om begeleid te worden door een studie bureau**

haawal
BUREAU D'ETUDE EN LAZARUS

GEMAPI: maar ook

- Al onze acties voortzetten om de afvloeiing te vertragen:
  - Zowel op landbouwgrond...:
    - Voortzetting van de ontwikkeling van zogenaamde **zachte en structurerende waterbouwkundige werken (curatief)**
    - Maatregelen op het gebied van **landbouwpraktijken** in samenwerking met de Landbouwkamer
      - Behoud van vegetatiebedekking, zin van ploegen
    - Terugkeer van **graslanden**
    - Nadenken over mogelijke steunmaatregelen zoals betaling voor milieudiensten
      - Focus op het stroomgebied van de Rhônelle
    - Ook aandacht voor **factoren die van invloed zijn op waterlopen**
  - ... dan in **stedelijke gebieden**
    - Geïntegreerd beheer van regenwater
    - Doorlatende bestrating: mineraliseren JA, waterdicht maken NEE
    - Actoren: CAVM, gemeenten, projectontwikkelaars, industriëlen, particulieren
    - Het motto is **INFILTRATIE**

Fossé à redents à Estreux

Source ADOPTA

GEMAPI: maar ook

- **Voor alle nieuwe stedenbouwkundige projecten het beheer van regenwater per perceel verplicht stellen:**

Reglement voor collectieve riolering (ART 37):
Infiltratie van regenwater zo dicht mogelijk bij de plaats van neerslag verdient de voorkeur, indien mogelijk met een zogenaamd individueel beheer op het perceel ...
Bij elke bouw of uitbreiding moeten deze voorschriften in de eerste plaats worden toegepast.

Opgenomen in het PLUiHD:
Regenwater
Infiltratie op het perceel moet de voorkeur krijgen boven directe lozing in de natuur (kanaal, rivier, put...) volgens de geldende regelgeving...
Bewijs leveren indien dit onmogelijk is

- Hagen en vlechtwerken opgenomen in het PLUiHD als te beschermen landschappelijk erfgoed

- **Onderhoud van waterlopen:**

- **Doorgaan met het beheer van dammen** = remmen
  - 10 tot 20 cm op de waterlijn
  - *"De gemeenten zijn onze ogen."*

- **Versterking van het toezicht:**

- Overweging om een aanbesteding uit te schrijven voor periodieke bezoeken om knelpunten op te sporen, met vaststelling van een interventieprogramma en bezoeken na overstromingen

Haies à Estreux

Bedankt voor uw aandacht

Frédéric VERHAEGHE
Responsable Pôle Hydrographie
Direction du Cycle de l'Eau
Communauté d'agglomération Valenciennes Métropole
fverhaeghe@valenciennes-metropole.fr
Tél : 03 27 096 022 – Port : 06 37 93 46 60